

ԲԱԺԻՆՔ ՀԱՅՈՅ ՄԵԾԱՑ

(Տես երես 293)

Յանհարազատ վայրէս դարձ ի ցանկալին արասցուք
ՅԱՐԱԾԱՆԼՈՅ զԵՄԱՀՈՎԻՄ, յՈՐՈՒՄ աշխարհք մեր երկուք .
ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ ԵՒ ԶՈՐՐՈՐԴ անուանեալ ՀԱՅՔ ի յաջմէն .
Սա Տիգրիսի մասնակից, նա ի Տոսպայ մեծ տափէն .
Յորում Տարօն առաջին՝ մայր դաւառաց զերապանծ,
Տուն նախագիւտ զերծելոցն ի հեղեղացն համախանձ .
Ի սեմածնէ՝ Տարբանայ շինեալ Տաղօնք եւ Յրրօնք .
Վայրք՝ զոր օրհնեաց արութիւն, իմաստութիւն եւ կրրօնք .
Հայոց Հնդկաց երբեմն անդ բազմապաշտօն դիւցարան,
Ապա ֆրիստոս մէնն Աստուած զանդրանկաչէնն եդ խորան .
Ի Սկիւնեաց հին տերանց ագուռեալ ճետըն Մամգուն՝
Յանուն Գրիգոր եւ Տրդատ՝ կրրեաց նիզակ միշտ կանգուն .
Լերինք եւ ջուրք, շէն եւ վան, յիշատակաց դէպք անբաւ,
Ընդ վսեմականն հընութեան եւ նորութիւն անպարսաւ :
Բարձրակառոյց դահազլուխ հընաբորբն արդ բազմի Մուշ,
Ի մեղրաբուխ Մեղեայ դաշտ արբշիւ անոյշ եւ մըշուշ .
Վիշապ քաղաք՝ արդ աւեր, Օձ՝ որ Պարսկին է Պորպէս,
Քարուտ Գրգռոյ եւ հրացայտ Ներբովթ լերանց ՚ի ստորեւս,
Ուր աղտաղտուկ ծաւալին Միայ ծովուն ծիրք ի ման :
Տիրակատար լեռնաբերձ քաղաք զիտակն Աստղըկան,
Քարքեայ սարակք իննականեան հնդկագաղութ դիցաւէտ,
Յորմէ մերժեալ զԳիսանէս՝ կալաւ Փրկչին կարապետ .
Վահեւվահեան ընդ հիւսիս եւ Յաշտիշատ հայ մեհեանք,
Մեծ Պարթեւին Սահակայ կալուածք ի կեանս եւ դամբանք :
Ամպարհաւաճն Ողկան բերդ՝ հանդէպ հեզոյն Հացեկայ,
Որ զհեղինակն ընծայեաց նոր դպրութեանցըն Հայկայ,
Եւ պատմահօր քերդողին մեր խանձարուրքըն խորօնք,
Մորիս գինաւէտ եւ Մեղտի, Արտօնք, Աստղօնք եւ կաճկօնք .
Մուշեղաշէն քաղցրայուշ, Վահանովիտ վեհ ազգու,
Ամենազան իմացուածք Վայրիւք կենաց եւ Մահու :
Տաւրոսական բարձրաբերձ կարկառք կանգնեալք ի թիկանց
Աշտէակիր քաջասուն տաժեն սերունդ խոյր արանց .
Ասպագոռնիք եւ Գառար, համալիճակ կոգովիտ՝
Ուր ի Հռովմէ Պետրոսի Մատն ըզհանգիստ իւր եգիտ :
Յարեւմտից Տարօնոյ հին կողմն Արջոռց՝ արդ Շառուխ .

Տուն շատախօս իշխանի, Ծիծռան վանից սուրբ փարախ .
Եւ Պալոռնիք առ երի՝ յորում՝ Հոռեան եւ Կըւառս ,
Սանատրըկեանն Մըծուրք, Եփրատայ վագը ընդ կարկառս .
Ի բազմաղբիւր լըճալիւր ի Սըմանց սարս Աշմոռնիք ,
Երէզ աւան եւ Ծախնոտ՝ Մանդակունւոյն հայրենիք .
Տաշտէն Տօղաւի վիճակօք եւ որ այժմիկ է վարդոյ .
Պապքամ՝ նախնեաց ազգարար գեղածաղիկ վայրք հովոյ :
Հայոց Բարձանց մերձաւոր աղահամբար Մարդադի ,
Լերինք Շուշար , Հաւաճիչ , քաղաք ամուր Աղօրի :
Ի քուրդէից կողոպտեալ վարաժնունիք վայրք սիրուն ,
Դաւառք Դալառ , Դասնաշորք , Տոշարաճատաւի՝ արդ Կէօկսուն .
Ի յեւս Հարանց զետեղեալ Ապահունիք արեգդէմ՝
Դաստակերտաւ հայկածնին Մանաւազայ ճոխաճեմ ,
Շէն քաջահին եւ ամուր , յոր դուժ սուլտանն Սալլուկ՝
Բաբանաբախ յերիցուն քարէ՝ դառնայր ամաչուկ .
Աստ Դալարեաց գիւղ զարքայ Տիրան տեսեալ աչադաւ .
Ի պարսկանիւթ նախանձուէ՝ դառնայր սըգով յԱծուղ սեաւ .
Աստ Պաւիկեան սերմն ժանտ վերածնանէր ի Թոնդրակս
Պարկեշտ վարուց եւ կրօնից խելաշրջեալ հակառակս :
Դաւառամասն հայկազնեան դեհիս եւ դաշտ խանազան ,
Եւ մարդ յելից Աղհովիտ՝ կից վասպուրայ ւ ի նոյն ճահ .
Իսկ ըստ մըտից հարաւոյ՝ Կոքի գաւառ նոյն եւ Ձոր ,
Ուր Լիզ եւ Կոք արդ վիճակք , այլ եւ լըճակք զուգաւոր .
Ոմնն Նազուկ նարմանազ , միւսնն խաչուտ խռովախեռ ,
Ձի զշանթաշարժ սուրն արքայ Պաօշ ընդ Պլեճան անդ մըխէր .
Եւ հակառակս ի կորզել՝ թաւալգըլորք ի սարէն
Վիժեալ որդւոցն երկոցուն՝ եւ ցարդ զալիսն պուղեն ,
Խորխոռունիք՝ կորովոյն Հայկեան խոռայ շինավայր ,
Մինչ ի Մասիք հրագագաթն որ ի Տոսպեան ծովու ծայր ,
Ուր ցարդ կանգուն զուգակից Մանազկերտի գիւղ խոռանց ,
Մալխազունեաց ուստի տոհմն ընծայեցաւ Հայկազանց :
Հայկայ թոռին մասն յերի բազմամանուած Բզնունիք
Յարեւմտից հիւսիսոյ մածեալ ծովուն գեղեցիկ ,
Որ երկոքումք քաղաքօք յերկուս հաշուեալ եւ մասունս ,
Արճկէ 'նդ հիւսիս՝ որ բարիս բուսոյց եւ չար երիցունս .
Շուրջ ոլորտից վեհագոյն նախաձեռնող եւ յալիս՝
Այնք որ կըլին ըզՅիպան , Տղբան ու Արձակ իւր կղզիս .
Ընդ արեւմուտըս խըլաք՝ երբեմն աթոռ արքենին՝
Որ կրէր զանուն Հայկազեան , անհարազատ գլխովին .
Բազում բըռանց ձեռնակոծ՝ դեռ հոյակապ ամայի ,
Բրգաբոլոր մահարձանք՝ յոր ակն ունայն ոչ հայի :

Ծըղակ, Կծուակ եւ Աղաղ՝ զոր ծով ծեծէ հանապազ,
Եւ ի խոնարհ կոյս Դատուան նաւակայիւք բարձրանալ .
Յարեւմտից ընդ հարաւ հուսկ գաւառաց Երիվարք՝
Ոչտունեաց մէջ եւ Աղձնեաց՝ ծովուն ծծմանց լեալ աւարք .
Ուր Եղեգիս լիճ երբեմն ասպարաձեւ սերմնաբոյս,
Արդ ի ճախին մօրացեալ յԸնձաքիտար թիկանց կոյս .
Բերդք անդ փարհուաց եւ Պաղայ, վանիւք թովմայ եւ Գոմաց,
Կարձկան անուն արդ տեղոյս հուպ ի մայրիւրն Մոկաց .
Արածանոյ, Տիգրիսի համաժիճակ ու Եփրատայ
Ի ծագ մըտից հարաւոյ ԶՈՐՐՈՐԴ ՀԱՅՈՑ աշխարհ կայ,
Միջագետաց ւ Ասորոց ու Եփրատացոց յարակից
Բազկաւ նուաճեալ Արամայ հայրենական գահոյից .
Խորձայն գաւառ մայրեւոր մերձ ի Տարօն եւ Կարին
Կրկնաժիճակ արդ յերի Կեղի Ստորին եւ վերին .
Արածանոյ ծաւալոցն եւ ամրաբերդ Ճապարդոն,
Գաւառագլուխ շէնք Մորմանք եւ Կոհեր լեառն յաղթակուռ,
Կից ի Տարօն գրգարան արքայազանց հեշտ Հաշտեանք,
Յորոյ թիկանց Դկլաթայ դրդին կայտառ կարկաջանք .
Անդ գեղաճեմ գագաթամբ քաջանըչան Տափարակ,
Յորում երբեմն սփռեալ Հոնաց յոխորտ ասպատակ՝
Ջահեղն արքայ հրաւիրէր ի մենակուիւ ըզՏրդատ,
Որ սրակոտոր առադրէր ըզգլուխ եւ զյոյսըն զրադատ .
Մեճի Ծովիւց՝ յոր անուն կոչի աշխարհն իսկ ողջոյն՝
Ընդ հարաւ կոյս տարածին յայժմուս վիճակք բազմագոյն .
Ադախ, Լըձե եւ Հագրոյ բընակ Հայոց սակաւուց,
Կարկաթակերտ անդ քաղաք յունածանօթ վաղընջուց .
Դեգիք, Դովրէք անծանօթք, արդեօք հուպ յԱկլ եւ յԱրկնի,
Յորոց մի՛ հինն Անգեղտուն վայր քաջաց դից հոմանի,
Արմենակեանն ուր Բագրատ, ասեն, հիմնէր զոստանն այն
Եւ ի խոժոռ երեսացն հռչակէր վայրն Անգեղեայն .
Կամ ի Տորքայն Պապրամեան՝ հսկայ տափունչ եւ վիթխար,
Որ ըզպոնտեան Պիսիդոն պուղեալ բլրօք պարսաքար՝
Հինայարձակն ըզտորմիզ ասպարիզօք տարակաց
Կոծէր ընդ վիհս անդընդոց ու նդ լեռնաբերձ կոհակաց .
Հուպ Անգեղ տան Պաղնայ-տուն ի լեռնավայր սահմանի,
Յորմէ Յովսէփըն թարգման աստուածաշունչ մատենի .
Քաղահովիտ առ երի՛ ուր Թարգմանչաց հայր Մաշտոց՝
Ասեն՝ երկնեաց աղօթիւք ըզտիպ տառից հայ գըրոց .
Քաղցրահայեաց քաղցրանուն անդ մենաստան Տիրամօր,
Եւ վանք Խաչկայ, Զէթ, Նոր դիւղ, Հաւաւ, Խոշմատ, Քարաձոր .
Թլխուն վիճակ աստանօր, բերդ անուանի Թըլեթուխ՝

Ջոր սուր պարսիկն ամիրայ զգեցոյց ըստոյգ յարեան թուխ :
ԶԱրածանեաւ ու եփրատաւ զոյգ մածեալ Ծովիք Շահունեայ ,
Յապայն՝ Բերդեկ եւ Յադման , վանիւք Երկայն-Ընկուզեայ .
Մեճկերտ , Խոզան , Զմրշկաճագք , յորմէ Յովհան դոռ Կեսար .
Կարմիրդարուկ աղուաշից , եւ վանք Կարմիր , Խարտիշար .
Արծաթաբերըն Կապան յանուլթ կրկնակն եփրատայ ,
Լուսաթաուիճ երբեմն անդ քաղաք՝ որ յուշ քաղցրիկ տայ .
Եւ յորրուտ արմըկանըն պարուրեալ Ապտուհներ ,
Յորում Մըշար կմբրաձեւ երկայնանիստ սար ի վեր ,
Ուր Փիլարիտըն բռնի Յունահայ սէգ ինքնիշխան
Սարոստանիկ Սասնեցոյն սաստէր նուաճել յիւր հրաման .
Իսկ Թոռնիկ թափ ի Տաւրեան դարից տըւեալ գիմահար՝
Քաջ ջրկատիւն ըզճամբարն ահեղ առնէր դիր եւ տար ,
Եւ շիկահեր շահատակք Ռմբալտայ՝ Փռանկ ումբաձիգք՝
Ի հայկաճօճ նիզակաց գնային ի մահ կամ գերիք .
Զարին քաջացըն ծըծէր դաշտ Ալէլուայ ի Հանձիք .
Գաւառազլուխ ուր Խարբերդ կանգնի յամուր քարաքիթ ,
Հսկանացեալ հարիւրոց յիմնից շինից ցիր ընդ ցիր
Ի քաջոռոգ հացաւէտ անդա եւ ի մարդ ծաղկածիր .
Քառից ծագաց սրբադէտ կանգնեալ յայժմուս մենաստան ,
Որոց Դատեմ կուսանուէր ինձ գահազլուխ սիրական .
Շէնք Բաղմաշէն , Գառնակերտ , Քընատառիճ եւ Հասրիկ ,
Շեամուշ , Շնթիլ , Զարդարիչ , Սորսոր ու Ախոռ ու Առողիկ :
Յեզր աշխարհին ծածանի ծիածաւալըն Ծովակ
Ուր Գրիգորեանց ամբարձաւ գերաստիճանըն գահակ :
Յեփրատ Տիգրիս մերձագոյն կէտ փռանկատուըն Տըլուք ,
Ուր ծծմածուխ եւ հրացայտ աղբերանան ժիր Զերմուէք .
Եւ անդրագոյն յարեմուտս եփրատական նաւանցիկք .
Բեւեռքանդակ անդ արձանք՝ զարմանագիծ յիշելիք ,
Յորում սիրեմ զհայրասէրն իմ տեսանել քաջն Աբամ ,
Եւ ըզկուփեալն ի նմանէ հուպ ի վըտակըն Բարչամ :
Ի տաճկագէտն արդ դարձցուք հարաւահողմն երկիր Հայ ,
Յոր լեռնաբերձ աշխարհք չորք զալիս ըմպեն Դկլաթայ .
Նախ Աղջնիք նիստ բըզեշից , ասորախառըն գաղուլթ ,
ԶՍենաքերիմ սատակեալ ետ Հայկազին ոյժ յանուլթ .
Ուրայ գաւառ Նիլիկերտ՝ մեծ քաղաքին յարանուն ,
Ջոր դրակից Ծովք գրաւեցին երբեմն յոստան համարուն ,
Իսկ տէրն Ութայ վըկայից սիրող՝ նոցին նըւիրէր
Սրբոց բիւրուց երեսնից կազմեալ խորան խընդաբեր :
Ադրամեղայ հայրապալան նիստ նախնի Արզն գաւառ .
Ուր վէճ Յունաց եւ Պարսից ի կուտէմուսըն Գաղմար .

Եւ յունազարդ հիազարդ Տիգրանակերտ շէն սիգին՝
 Որոյ կառաց անդրուվարք թագակիր պետք չորեքին .
 Մինչ փոխէին հրաշալեօք անդր Յոնիա եւ Աթէնք՝
 Ի շտապ ժամու յանդըդունքն հոլոնէին Հռովմայ հէնք .
 Յետոյ Սասանն աւերիչ քինու ձեռն անդ արկանէր ,
 Ի մոռացօնս հընութեան թաքչի անբաւ անդ մըթեր .
 Արքունաճոխ Ի նոյն վայրս եւ Բառաէջն էր աւան՝
 Ուր զանաչառ Ծերունին գձձէր խանձոտըն Տիրան :
 Խարզան , Խըզոռ արդ վիճակք քրդաժառանգք աղխատորոյզ ,
 Քեղ եւ Կեքիկ լեռնախոր գաւառք Ի յուշ խորասոյզ .
 Հայկազն Հրանտայ յուշարար արդեօք եւ դեհ Ռնտաւան ,
 Կամ լեռնանիստ Պըշեռի եւ զուգակերպըն Խիւան :
 Ազնըշաճոր կարկառեալ հարաւադէտ նըրբովիտ ,
 Եւ անդրագոյն սաստկախօս Սերիսէք Սըղերտ պաղախիտ :
 Գըզեղ-Խիզան բազմաշատ Ի մենաստան եւ Ի շէն ,
 Գամաղիէլ եւ սուրբ Խաչ Եօթընխորան ուրբաշէն .
 Խուպ եւ Խուպան եւ Խակեւ , Եղունց , Դարենց եւ Անդենց ,
 Պախուր , Խանուս եւ Սիզեռք , Որճոկ , Իւրեանց եւ Պռօշենց :
 Իշխանատուն Աղճնեաց Հողոյ՝ մինչ Ի Տոսպեանըն ծովակ ,
 Յոր Ի խրթին խոխովիցն իջուցանէ զթուխ վըտակ :
 Ընդ ձոր անցեալ գեղեցիկ՝ զոր տըգեղեաց խօյն Ահմատ՝
 Մատնիչ ձեռին դաւանօք զարքայն հարեալ մեծ Սմբատ .
 Երկաթհատից լեռն հարուստ ծովակարկառ՝ նոյն Բելու ,
 Ընձաքիսար-Կապուտկող , վանք Ըզգօնին Յակոբու .
 Կոտոմն ամուր կայարան զանխուլ ազին Զուրարիկ ,
 Որոյ վիմօք զԱղթամար կառուցանէր գոռ Գադիկ :
 Տիրապետող գաւառաց քրդապերճիկ Սալնաճոր ,
 Ուր քաջողկոյզըն Սալին , Բաղէշ այժմուս գահաւոր ,
 Ի բազմառու հեղեղաց եռակըտուր սարադար
 Գեղահայեաց գեղատաշ սաղարթաճեմ օգապար .
 Զուրց եւ ժայռից ու անձաւաց շինից վայրից ըսքանչանք ,
 Անցք վիմափորք Ի հովիտ ձեանց զարամուր իջեւանք .
 Թագէտաշէն հին տաճարք եւ մենաստան հնգերեակ ,
 Յառաջադէմ Ամլորդին՝ գիտասիրաց համբարակ .
 Բարչէն , Խախրեւ եւ Կամախ , Խուլթիկն աւան , Քարակուտ ,
 Պոռ եւ Աւել , Խմբելուր , Զըւար , Փարխանտ , Ամպ եւ Թուլթ :
 Հուսկ եւ ըսկիզբըն մարզից քաջորերոյ բնակատուն
 Ի տաւրական դարեւանդս՝ Արզին զուգակ Մանաւոռն ,
 Ասուրաշէն տուն Մաւոռնք՝ որ արդ Դաւթի կոչի Բերդ .
 Մըթերք անթիւ արութեանց՝ զոր չերգեաց թան սեթեւեթ ,
 Ի մըրրայօն պարըսպեալ լերանց Մաբաթ , Քայիթուն՝

Գեօղեան համակ հայակոչ անդ առաւել քան վաթսուն .
Կորով , Կօշակ եւ Կորդեր , Հաւչօնք , Հռեկօնք եւ Խարծուիկ ,
Ձիթէնք , Դատանք , Մկնդէմք , Մաղէնք , Բըսանք եւ Բըւիկ .
Նիչ , հայրատուն Եսայեայ վարժապետին ի Գլաձոր ,
Մանկիկ , Մարգդատ եւ Քիսդատ , Դարուք , Դարհօր , Դալըրձոր :
Մարգբ մերձակայք Բռնաշէն եւ Թուխ , եւ վանք Աղբերիկ ,
Գեօղ Տաշտադէմ եւ Կըձանկ , Կոստ եւ Շընիկ ու Ընկուզիկ :
Թեր Ռշտունեաց եւ Աղձնեաց մայրաքուսակ աշխարհ ՄՈՒԲ ,
Կից ի Թիկանց պարըսպեալ Կորճայից Կորդ Կարկառօք ,
Անծանօթի հընարուն նախապետի շառաւելք .
Երից ընդ մուտս անուն տան գաւառաց՝ գրաստք ականջեղք ,
Իշոց ու Իշայր , որոց ճահ եւ նոր անուն Ջըռըգան ,
Եւ բազմաշէն գեհ Քրդից տոհմից արձակըն Շըրոշան .
Հուպ բուն Աղձնեաց՝ գոգ եւ մասն իսկ նոցուն հին Մամըրտանք ,
Իշխանանիստն աւանաւ Ասուր գրոհին՝ Ապարանք .
Յորում փայտին կենսակիր հրաշակաւոյց մենաստան ,
Ջոր՝ գեր գանձուց զարդարեաց Նարեկայ նուագ ճօխարան :
Առնունից—ձոր՝ վահագնեանն Առաւենայ ոստան հին ,
Յորմէ Ռոստում՝ մըտերիմն Երրորդ Արշակ արքային :
Կարկառ վիճակ աստանօր մենաստանաւ Ծըկորու ,
Գեօղք՝ Տափ , Որիզ , Յաղթ , Բերդակ , Գիճի , Մճկանց եւ Ծօկու .
Երկիր անյուշ ի գըրոց Սպարկերտ վիճակ առ կըռան՝
Շիրնից վանիք եւ Թաղու , եւ գեօղք Ներբան եւ Կըռան :
Մոկք առանձնակք՝ մարդից մայր մայեկամած սարաստան ,
Եռաթաղեան աւանաւ գետակըտուր՝ հին ոստան ,
Բոցաճեմիկն Ատոմայ քարակաքաւ ասպարէս ,
Որ յորս ցըռուց եւ կնճից ձաղէր զՇապուհ քաջապէս :
Վայր հին կըճաւ կամ կըճառն՝ ուր գիւհայլ երամ թիւր
Հակառակեալ Հռիփսիմեանց եւ ծանակեալ ծայրատիւր ,
Իսկ յաղթական կուսից գունդ զկանանց կանգնէր վանս եւ Խաչ .
Անդ եւ Մոգին՝ որ փրկին նորածնի գնաց ընդ առաջ՝
ՅԱմենափրկիչն ասեն վանս գոլ Գասպարայ գերեզման .
Մինայ , փասայ , վարդանանց ու Ակընդաշտայ մենաստան .
Գեօղեան շատ , Բար եւ Ողիմն , Լուլենց , Բուլենց եւ Խալենց ,
Ծափանց , Ծառտանց , Ատիճանց , Յառենց , Հանենց եւ Արբենց :
Արգաստովիտ ու Արքայից գաւառ անյայտք եւ Միջա ,
Հոշրանց , Յերոշն : Շիւռնձոր վիճակք նոցին տեղակայ .
Եւ հուպ կեցան՝ յորում վանք Սմբատաշէն Տիրամօր
Սմբոն , Կանջառք , Սորովանք , Դաշտ եւ Կարբ գեօղք անտանօր :
Հուսկ յարեւելս Զերմնձոր՝ տիգրիսաբուխ արդ Շառախ ,
Յորում կըսուրքն են վիմաց կածանք կապանք գահավախ .

Ահեակն անտուտ Դըկլաթայ սահի բազուկն ոլորուն
Թանձաւածոր ուռուցեալ վիժից և ուղիսից Ագռաւուն .
Դիտակ անկոխ պահակին կառեալ Զըռղայլ զարամուր ,
Ուր եւ Կարմիրն վարդան զօղեալ մռնչէր բոցահուր :
Վաներ՝ Դարենց Տիրամօր , Զօռ՝ Ստեփանու եւ Ծաղկայ ,
Գեօղեան՝ Ծիծանց եւ Խաչանց , Առեղ , Մարծեղ , Պրիսաւայ :
Այլ հիմ կոչումն Զերմին՝ փոխեալն ի Շոխ արդ ու ի Տաք ,
Եր եւ գետ Զերմն հընակոչ . — այս առ յինէն մութ եւ փակ :

ՅԱսորեստան միջամուխ ահա կարկառք ԿՈՐՃԱՅԻՑ՝
Վայրագասուն ի սկզբանց ազանց աշխարհ Բուրդէից ,
Կոհակկոյտ խորտաբորտ վերիվայրեալ բովանդակ
Երծանապտոյտ հեղեղաց ձորահերձիկ խոր յատակ .
Կորդոռաց գաւառ նախիշխան՝ յորում քաղաք թըմանին՝
Նախիջեւան ութեցունց զերծելոց տամբ տապանին .
Մեծաց Մասեաց մրցամարտ սարաւանդեալ Սողոփի ,
Ընդ որ վազէր անզանգէտ սուրբ հարսն Հայոց Հոռոփի .
Բերկացոց անդ գաւառակ՝ յաշխարհն ամուր մօտ Տմորիք ,
Ուր եռատրոհքն վերին , Միջին , Ստորին են Կորդրիք .
Ամրապահեստ բերդք Տմորեաց եւ Ալկի շէն Հայկազուն ,
Ուր ծերունին Այրաքաջ սփոփէր կընաւ սիրասուն .
Ֆընըզ , Ֆընտըզ յայժմուս մարդք՝ զամուրն յիշեն Պինակայ ,
Որոց զուգակ ինձ Ալկի ըստրաբոնեան Սիտ-ալգա :
Այտոռանք , Այգառք , Մոքողանք , Կարապոռնիք , անյայտը ուր ,
Արդ Հագարի Բաղդէից հազարամեայ վայրք ամուր ,
Զոր աստ ուրեմն հինահար արեանարբու հրոս Գրդաց
Առհասարակ համակէր ի սպանդ յաւեր եւ յայրեաց :
Բազմամասնեալ վիճակք Բազ եւ Տէզ , Թոպի , Թիարի ,
Մոքողանից մերձաձայն Թխումու եւ մեծ Պերվարի :
Որսիրանից-ձոր ընդ ելս , յորում երբեմն Արեան լիճ
Հուպ ի թըւայն գեօղ՝ փոխեալ ի պրակաբոյս արդ ճահիճ :
Ճառնոյ՝ ամրին հռչակեալ ու Ագարակաց կուռ բերդաւ ,
Առ բարձրաբերձն ճեղու՝ ուր եւ վիճակըն ճելլաւ :
Հուսկ գաւառաց ընդ հիւսիս եւ կից Մեծին՝ Փոքր Ադրակ ,
Ուր ճուլամերկ՝ Զըլմայրն հին՝ վերաբազմի արդ քաղաք .
Եւ Սմբատայ եւ Սրընգի բերդեան անցեալք ի հանդէս ,
Դիտապետին Բաղդէից այժմիկ կայանք Քօչ-Հաննէս :
Դօղեալ իսպառ եւ անյուշ ոյր վիճակեալ գաւառի
Ապուլաբրին բերդ ամուր հուպ ի քաղաքն Վհրի :
Այլ վեհագոյն ինձ խնդիր աստ գաւառի Հայաստան .
Որ եւ Հայկայ նախահարց թըլի բընիկն այն ոստան ,
Ուր զիւցազինըն գաղաղք ու արի թուին Կադմեայ տուն՝

Յոր Տիտանեան զուր դիմէր թորգումազանց բանասարկուն .
Դէմ հարաւոյ ճետ քաջին բիւրովք արամբք կայր պահնակ՝
Յերբ ամբառնայր ձեռն ի Հայս Արշակունեաց տիրունակ .
Իսկ ի վատել շամելոց շուայտից շիդարն արքայից՝
Թագապըսակ ինքնագլուխ նազէր եւ Տէր կորճայից :

Յաշխարհ յետին ժամանեմք Մեծի երկրիս՝ ՊԱՐՍԿԱՆԱՅՍ՝
Յերկուց դրացի ազանց վէճ՝ յարեաց ու արեանցըն վրկայս .
Քօղարորբեալ պարսկայնոյն պատրըւակաւ մարգք սորին ,
Կուրիձան՝ նոյն եւ Այլի , Թրարի , Ացուերս եւ Մարին .
Ըննա , Տաւքերս , զոր ի մեծ քաղաքն ասեմ մօտ յՈրմի ,
Ուր մագդեղանցն հեղինակ ընձուեալ ի կեանքս՝ պատմի .
Դաշտագետին բարբբուղիս յեցեալ ի ծով կապուտան ,
Բազմահարիւր բազմաշէն բազմալեզու գեօղաստան .
Յերի վայրացն եւ Ռուսթաւ՝ առաքելոց ասպարէս ,
Բարթուղիմեայ եւ Յուդայ եւ Սիմոնի սուրբ հանդէս :
Սուրենասպառ ըզվայրօքս՝ ըստ կարծ ծանօթըն Շիւնոյ ,
Յորում Հայք գիւղ , ու ի լերին՝ բեւեռքանդակ տաշածոյ :
Զարեհաւան ըստ հիւսիս՝ որ ծով Յըմբեայ եւ վարազ ,
Եւ Զարեհանոյ՝ որ Տիւնան եւ Սալսանաստ զուգանազ .
Խոսրովաւան արդ շրքեղ եւ Փագաջուկ քաղաք հին ,
Ամպրիոտիկ , Հաւադուռն եւ Սաւուռա գեօղք յիշին :
Դաւառագլուխ տարակաց Հեր՝ յերասխեան ի հովիտ՝
Որ խոյ կոչեալ եւ պարսիկ նախարարի այժմ է նիստ .
Անդ փեռտակ , Նըւարսակ եւ հովուավանք Մալխազան՝
Յոր Արտաշէսն յերուանդայ փախուստ լինէր ապաստան .
Լայնածաւալ հովտաձեւ դաշտ քաղաքին շրջապատ ,
Ուր Դերանկին դաւ դընէր Ապըլխարիպ առ նախատ .
Վասպուրական ծայր ի ծայր ու աշխարհ Հայոց համօրէն
Նըզովէին հազար դէպ ըզտիրանենդն անօրէն .
Սթափեալ քաջին՝ թափէ զվրէժն որպէս գինի գլխահար ,
Դարանամուտ ի նոյն դաշտ՝ դարձուցանէ զտէրն արդար ,
Եւ զայլազգին հրապուրիչ՝ հարեալ ցրուեալ առաթուր՝
Յերկաթի դուռն ակառանն նըշան վարսէ գյաղթըն թուր .
Սեւասարաս անիծից մըրուրք մերժեալ տարագրին ,
Ըսպարապետն եւ արքայն եւ Հայք համայն համբուրին :
Հնգետասան քեզ ցայս վայր Մեծաց Հայոց մեր աշխարհք ,
Եւ երկերիւր ընդ յիսնից իշխանանիստ ճոխ գաւառք :